ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα

T: 2107233221 | W: www.nchr.gr | E: info@nchr.gr

Η ΕΕΔΑ εκφράζει σοβαρές ανησυχίες για τον σχεδιαζόμενο «κόμβο επιστροφής» στη Ρουάντα

18 Νοεμβρίου 2026

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), Εθνικός Θεσμός για την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας, παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή την κοινή πρωτοβουλία Ελλάδας, Αυστρίας, Γερμανίας, Δανίας και Ολλανδίας για τη δημιουργία «κόμβου επιστροφής» (return hub) στη Ρουάντα, η οποία ανακοινώθηκε στις 16 Νοεμβρίου στη Βιέννη.

Σύμφωνα με τα ανακοινωθέντα, τα πέντε κράτη πρόκειται να προχωρήσουν σε συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις με τη Ρουάντα, με στόχο τη μεταφορά σε αυτήν πολιτών τρίτων χωρών που δεν διαθέτουν δικαίωμα παραμονής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν μπορούν να επιστραφούν στη χώρα καταγωγής τους.

Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών επιστροφής αποτελεί θεμιτό στοιχείο μιας συνεκτικής μεταναστευτικής πολιτικής. Η *εξωτερικοποίηση*, ωστόσο, της διαδικασίας επιστροφής σε τρίτες χώρες, με τις οποίες τα υπό επιστροφή πρόσωπα ενδέχεται να μην έχουν κανέναν προηγούμενο δεσμό, συνιστά σημαντική αλλαγή παραδείγματος για την ευρωπαϊκή πολιτική επιστροφών και δημιουργεί σοβαρά ζητήματα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και λογοδοσίας.

Ο νέος Κανονισμός (ΕΕ) 2026/2280 (Κανονισμός Επιστροφών) επιτρέπει πλέον τις επιστροφές σε τρίτες χώρες, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και εγγυήσεις. Η πρόβλεψη αυτή του Κανονισμού δεν απαλλάσσει, ωστόσο, τα εμπλεκόμενα κράτη από την υποχρέωση να διασφαλίσουν σε κάθε στάδιο την τήρηση των ελάχιστων προϋποθέσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εξατομικευμένης αξιολόγησης των ιδιαίτερων αναγκών και περιστάσεων, ούτε αίρει την υποχρέωση πλήρους συμμόρφωσης κάθε επιμέρους συμφωνίας και κάθε απόφασης μεταφοράς με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Οι ανησυχίες αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην περίπτωση της Ρουάντα. Η προηγούμενη απόπειρα του Ηνωμένου Βασιλείου να εφαρμόσει, διαφορετικό μεν, αλλά συναφή μηχανισμό μεταφοράς αιτούντων άσυλο στη Ρουάντα κατέδειξε τους σοβαρούς κινδύνους που μπορεί να συνεπάγονται τέτοια μοντέλα.

Παράλληλα, εισηγητές της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (PACE) κάλεσαν ήδη τα εμπλεκόμενα κράτη να μην προχωρήσουν στον συγκεκριμένο σχεδιασμό, επισημαίνοντας σοβαρές νομικές και ανθρωπιστικές ανησυχίες. Αντίστοιχα ο Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου υπογράμμισε τους κινδύνους που ενέχει η πρόταση των 5 Κρατών.

Πέραν των επιμέρους νομικών εγγυήσεων, η ΕΕΔΑ εκφράζει προβληματισμό για την ίδια την αναλογικότητα και την ανθρώπινη διάσταση ενός μηχανισμού που προβλέπει τη μεταφορά ανθρώπων σε μια τρίτη χώρα, χωρίς οποιονδήποτε προηγούμενο δεσμό με αυτή. Η διαχείριση της μετανάστευσης δεν μπορεί να αντιμετωπίζει τα πρόσωπα ως αντικείμενα μετακίνησης από μία χώρα σε άλλη. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας προϋποθέτει

ότι κάθε μέτρο επιστροφής λαμβάνει υπόψη το συγκεκριμένο πρόσωπο, τις ατομικές περιστάσεις του και τις συνέπειες που η μεταφορά συνεπάγεται για αυτό.

Ερωτήματα ανακύπτουν, επίσης, ως προς την αναλογικότητα του οικονομικού κόστους του εγχειρήματος. Η ΕΕΔΑ εκτιμά ότι το πραγματικό κόστος ανά μεταφερόμενο πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών μεταφοράς, διαμονής, λειτουργίας, εποπτείας και ενδεχόμενης περαιτέρω επιστροφής, πρέπει να δημοσιοποιηθεί και να αξιολογηθεί σε σχέση με εναλλακτικές πολιτικές επιστροφής και επανένταξης στις χώρες καταγωγής. Η αποτελεσματική διαχείριση των δημόσιων και ευρωπαϊκών πόρων αποτελεί αναγκαία διάσταση της αξιολόγησης της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας ενός τόσο σύνθετου και ενδεχομένως δαπανηρού μηχανισμού.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει, επιπλέον, ότι πρέπει να αποσαφηνιστούν πλήρως η νομική φύση και το περιεχόμενο της συμφωνίας με τη Ρουάντα, η κατανομή της ευθύνης μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών, οι διαδικασίες ατομικής αξιολόγησης και δικαστικής προστασίας, καθώς και οι μηχανισμοί ανεξάρτητης παρακολούθησης και λογοδοσίας. Η σύναψη της σχετικής συμφωνίας από επιμέρους κράτη μέλη και όχι από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κενών ως προς τον ενωσιακό και δικαστικό έλεγχο ή την προστασία που παρέχει ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Η ΕΕΔΑ καλεί την Ελληνική Πολιτεία, πριν από την οριστικοποίηση οποιασδήποτε συμφωνίας με τη Ρουάντα, να καταστήσει δημόσιο το περιεχόμενο και τη νομική μορφή του σχεδιαζόμενου πλαισίου και να διασφαλίσει τον προηγούμενο και ουσιαστικό έλεγχο της συμβατότητάς του με τις διεθνείς και Ενωσιακές υποχρεώσεις της χώρας.

Η αποτελεσματικότητα της πολιτικής επιστροφών δεν μπορεί να επιδιώκεται σε βάρος της αποτελεσματικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων ούτε να συνεπάγεται μετακύλιση της ευθύνης προστασίας τους πέραν των ευρωπαϊκών συνόρων. Σε κάθε περίπτωση δε η υποτιθέμενη αποτελεσματικότητα τέτοιων μέτρων αμφισβητείται σοβαρά και δεν αποδεικνύεται από κανέναν εμπειρικό στοιχείο.

Για περισσότερες πληροφορίες: 210 7233221

Ιστότοπος ΕΕΔΑ: www.nchr.gr

Ακολουθήστε την ΕΕΔΑ: Facebook | LinkedIn | Instagram | Bluesky | YouTube

Newsletter: Στείλτε το ονοματεπώνυμο και την ιδιότητά σας στο media@nchr.gr προκειμένου να εγγραφείτε στη λίστα επικοινωνίας της ΕΕΔΑ και να λαμβάνετε το μηνιαίο Newsletter και τις ανακοινώσεις της Εθνικής Επιτροπής.

Σχετικά με την ΕΕΔΑ

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας και ο Εθνικός Θεσμός σε θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έχει ιδρυθεί με τον ν. 2667/1998 βάσει κανόνων των Ηνωμένων Εθνών (Αρχές των Παρισίων), όπως αυτός αντικαταστάθηκε με τον ν. 4780/2021. Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από είκοσι φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, συνδικαλιστικές οργανώσεις, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά ιδρύματα).